

Acta Paediatrica genom tiderna

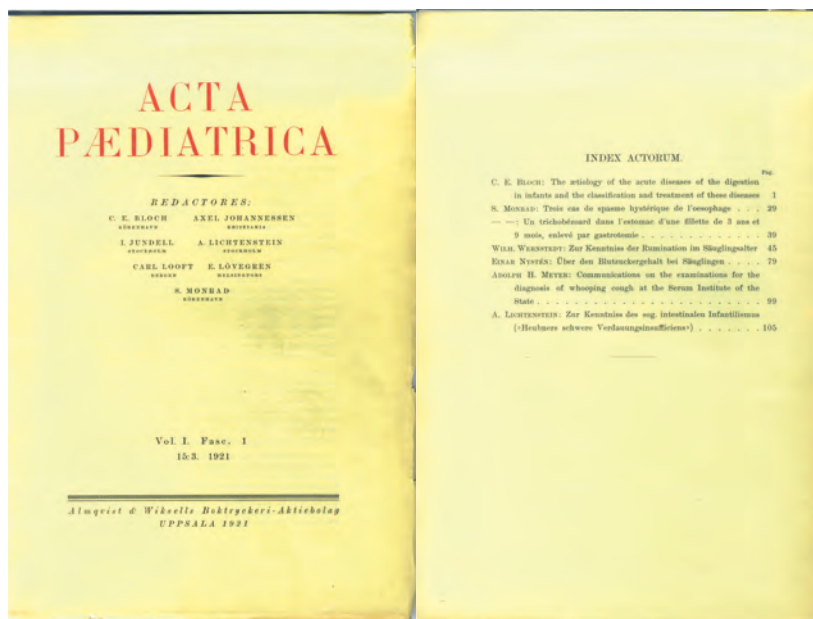
Alla medlemmar i Svenska Barnläkareföreningen prenumererar på Acta Paediatrica. Tidskriftens redaktion vill därför gärna föra en ömsesidig dialog med denna betydelsefulla prenumerantgrupp. Detta års andra häfte av Barnläkaren innehöll ett enkätformulär där Barnläkareföreningens medlemmar ombads ge synpunkter på Acta Paediatrica. I hopp om att ytterligare läsare ska besvara vår enkät lämnas här en återblick på Acta

Initiativtagare till Acta Paediatrica var Isak Jundell, professor i pediatrik vid Karolinska Institutet (1914-32) och överläkare på Norrtulls barnsjukhus. Genom sin insats har han fört ut nordisk pediatrik i världen. I kontakter, som han 1919 förde med svenska pediatriker, hävdade han att skandinavisk pediatrik forskning var föga känd internationellt. Resultaten publicerades vanligen i nationella tidskrifter och på de egna språken. I januari 1920 hölls ett möte på Svenska Läkaresällskapet med barnläkare som stödde Jundells förslag och som var villiga att under två år lämna ekonomiska garantier för utgivandet av en skandinavisk pediatrik tidskrift. Enligt §3 i mötesprotokollet (Fig 1) bildade deltagare Acta Paediatricas garantiförening. De var också villiga att personligen bekosta nödvändiga utgifter under två år, varefter man antog att tidskriften skulle bli

självbärande. Det hopsamlade kapitalet, som till stor del öppet eller anonymt lämnades av Jundell, räckte väl för detta ändamål. Den del av detta kapital som inte behövde tas i anspråk avsattes till en garantifond som endast skulle få röras om Acta Paediatrica skulle råka ut för en ekonomisk kris. Ännu har det dock inte varit nödvändigt att utnyttja dessa medel, som vuxit med ränta.

I förordet till första häftet av volym 1 (Fig 2), från mars 1921, skriver Jundell: "Acta Paediatrica hafva till uppgift att möjliggöra att de nordiska ländernas produktion inom pediatrikens område må framträda inom utlandet som ett samlat helt i stället för att som förut varit fallet, spridas bland massan av publikationer i utländska tidskrifter. Vilken betydelse ett dylikt samlat uppträdande har för de nordiska ländernas kultur, inses lätt". Efter det att Jundell grun-

Omslagssida och innehållsförteckning av det första häftet av *Acta Paediatrica*, som kom ut den 15 mars 1921. De då ledande nordiska pediatrikerna var medlemmar i redaktionen (2 danskar, 1 finländare, 2 norrmän och 2 svenskar). Isak Jundell, som gjort det mesta arbetet, undviker helt att framhäva sig själv. Innehållsförteckningen tyder på att artiklarna hade stor relevans för dåtidens kliniska vardag.

dat *Acta Paediatrica* skötte han ensam allt redaktionellt arbete i sitt hem ända till sin död 1947.

Artiklarna i *Acta Paediatrica* var till en början skrivna på tyska, engelska eller franska vilket framgår av innehållsförteckningen i häfte 1 (Fig 1). Den första volymen bestod av 4 häften på 451 sidor med 18 artiklar, varav 6 från Danmark, 1 från Finland, 1 från Norge och 10 från Sverige. De behandlar då aktuella forskningsområdena såsom rakit och spasmofili, järnbehov, nutritionsbrister, utveckling och tillväxt samt akuta och kroniska diarrésjukdomar såsom intestinal infantilism d.v.s. coeliaci. Artiklarna i *Acta Paediatrica* hade samma kvalitet som de som publicerades i ledande tyska och amerikanska tidskrifter. Jundell bidrog med många egna bidrag, som alltid var väl genomarbetade efter att ha blivit omskrivna ett otal gånger.

På flera sätt verkade Jundell för att göra *Acta Paediatrica* internationellt känd. Han fick rika tillfällen till detta då han tog initiativ till den andra internationella pediatrika kongressen, som hölls i Stockholm 1930 med honom president. Det dröjde närmare 10 år innan Jundell lyckades övertyga sina svenska och utländska kolleger om att den internationella pediatrika kongress, som hölls i Paris 1912, borde följas av en ny kongress.

Efter Isak Jundells bortgång övertogs redaktörskapet av Adolf Lichtenstein som uppehöll det till sin död 1950. Därefter ombesörjdes arbetet av Arvid Wallgren fram till 1965, då det övertogs av mig, som fram till 1987 fått omfattande hjälp av C-G Bergstrand, Tor Lindberg, Lars Holmberg och Yngve Larsson och därefter av synnerligen kompetenta redaktörskolleger.

Efter 1965 har andelen publicerade utomnordiska bidrag ökat. För närvarande har 35 % av de publicerade artiklarna nordiskt ursprung och knappt 20 % är svenska (se Tabell I). Målningar av *Acta Paediatricas* chefredaktörer återges i Fig 3.

Under årens lopp har *Acta Paediatrica* publicerat ett stort antal artiklar, som varit av stor betydelse för barnsjukvården. Bland dessa kan nämnas en artikel från 1977 av politikern och den senaste WHO-chefen Gro Harlem Bruntland, som då var skolläkare i Oslo och i vilken det för första gången meddelas att skolbarn blir allt tyngre. Bland andra artiklar kan nämnas den från 1951 i vilken Weijers, Kamer och Dicki från Rotterdam visade att coeliaki beror på glutenintolerans. I en annan artikel meddelade Horst Bickel det första lyckade försöket att förebygga fenotypen vid fenylketonuri med diet.

Förutom sedvanliga löpande vetenskapliga häften

Isak Jundell, chefredaktör 1921-47.

Adolf Lichtenstein, chefredaktör 1947-50.

Fotografi och målningar av Acta Paediatricas chefredaktörer alltsedan tidskriften grundades 1921.

har Acta Paediatrica publicerat mer än 400 supplement. Fram till i slutet av 1950-talet var de flesta av dem monografiavhandlingar, som återspeglar den höga klassen på dåtidens nordiska pediatrika forskning. 1975 publicerades en förteckning över de 260 utgivna supplementen. Många av dem har haft stor betydelse för barnsjukvården, såsom Olle Elgenmarks från 1946 om benkärneutvecklingen hos barn, Stig Sjölin från 1953 om blodkropparnas osmotiska resistens under normala och patologiska förhållanden, Bent Fries-Hansens från 1954 om volymen av barns vätskerum, Sten Widells från 1958 om egenskaperna av CFS hos barn i olika åldrar, samt Biörn Ivemarks från 1959 om medfödd mjältaplasi (Ivemarks syndrom).

Under årens lopp har Acta Paediatrica bytt namn två gånger. 1965 ändrades namnet till Acta Paediatrica Scandinavica. Detta kommenterades i januarihäftet 1965 med att det under den föregående 10-årsperioden startats flera tidskrifter med namnet Acta Paediatrica såsom Acta Paediatrica Japonica och

Acta Paediatrica Hungarica. Även den nordiska Acta-tidskriften borde därför ett "hemma-namn". Det ursprungliga korta namnet Acta Paediatrica återtog dock 1992 då flera nationella Acta Paediatrica-tidskrifter lagts ned. Återgången till det ursprungliga namnet sammanföll också med att Acta Paediatrica var tvunget att lämna, Almqvist & Wiksell i Uppsala, som förlagt tidskriften alltsedan dess grundande. Ny förläggare blev Universitetsförlaget i Oslo där man ansåg att epitetet Scandinavica var överflödigt med tanke på att tidskriften var internationell. Förlagsverksamheten har år 2000 övertagits av det London-baserade förlaget Taylor & Francis.

Under åren har Acta Paediatrica bytt skepnad ett flertal gånger. Från början var omslaget gult. I internationella pediatrika kretsar benämndes den därför "The yellow journal". 1965 fick den en något annorlunda design med blåa omslagssidor, "The blue journal". Designen förändrades därefter 1992 i samband med att Universitetsförlaget övertog förläggarsvaret. I och med att Taylor & Francis år

Arvid Wallgren, chefredaktör 1950-64

Rolf Zetterström, Acta Paediatricas chefredaktör 1967 –

2000 blev tidskriftens förlag moderniserades tidskriftens omslagssidor, papperskvalitet och färger. Omslagssidan piggades upp med fotografier, skisser eller konstverk med anknytning till någon av de artiklar, som redaktionen ville framhålla.

Efter det att Barnläkareföreningens medlemmar sedan 2001 bestämt sig för att prenumerera på Acta Paediatrica till självkostnadspris, har tidskriften samarbetat med redaktionen för Barnläkaren. Kliniskt intressanta artiklar som publicerats i Acta Paediatrica har refererats och kommenterats i medlemsbladet. Acta Paediatricas redaktörer, som också medverkat som skribenter i Barnläkaren, hoppas på synpunkter från Barnläkarens läsare på Acta Paediatricas policy. Eftersom antalet inkomna manuskript är betydligt högre än vad som kan tryckas (under 2003 inkom 811 och trycktes 310 arbeten), måste det tillgängliga materialet sällas. Synpunkter på prioriteringar är därför värdefulla. Det är viktigt att Acta Paediatrica inte somnar in till följd av ålderskrämpor.

Sedan en tid tillbaka förbereds införandet av ett nytt manuskripthanteringssystem för att underlätta den redaktionella hanteringen av manuskript, vilket innebär att manuskript skall insändas "online" till Acta Paediatrica Manuscript Central <http://mc.manuscriptcentral.com/.spae>. Där ges instruktioner för hur manuskriptet skall utformas i enlighet med Acta Paediatricas regler. Man bör speciellt tänka på att utforma Abstract på så sätt så att de väcker intresse.

En framtida dialog med diskussion och värdering av kliniska förslag och framsteg bör gagna båda tidskrifterna. Samarbetet kommer att gynnas om så många barnläkare som möjligt blir medlemmar av stiftelsen Acta Paediatrica, vilket inte kostar mer än en engångsavgift på 25 kronor.

ROLF ZETTERSTRÖM
Chefredaktör för Acta Paediatrica
E-mail: rolf.zetterstrom@actapaediatrica.se